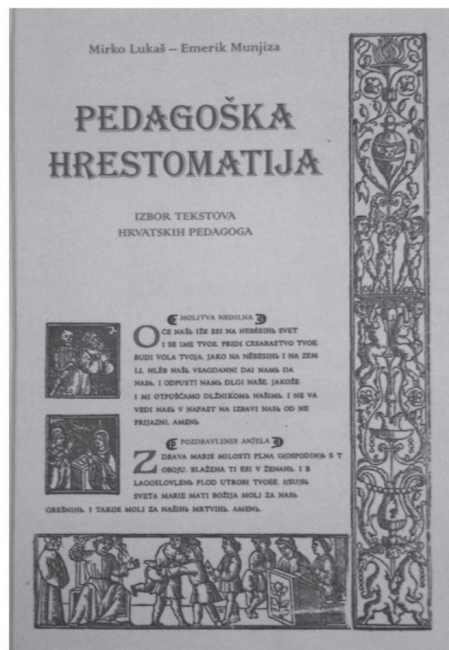

MIRKO LUKAŠ I EMERIK MUNJIZA (2010): *PEDAGOŠKA HRESTOMATIJA – IZBOR TEKSTOVA HRVATSKIH PEDAGOGA*

Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, 362 str.

U prigodi obilježavanja 140. obljetnice ozakonjenja pučkog školstva u Hrvatskoj i zakona Franje Josipa I. iz 1874. godine kojim se regulira obvezno četverogodišnje trajanje pučke škole, prikazuje se knjiga *Pedagoška hrestomatija – izbor tekstova hrvatskih pedagoga* objavljena u nakladi Filozofskog fakulteta Sveučilišta Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku. Autori su knjige Mirko Lukaš i Emerik Munjiza, u to vrijeme profesori Odsjeka za pedagogiju na istoj ustanovi. Knjiga je napisana na hrvatskom jeziku te sadrži 362 stranice. Uz predgovor autora i uvod u kojem su predstavljena razdoblja, na kraju se nalazi Rječnik manje poznatih i arhaičnih riječi, popis literature,

PRIKAZI I OCJENE

kratke bilješke o autorima i izvadci iz recenzija.

Predstavnici razdoblja i izbor njihova djela smješteni su u sljedeća razdoblja: „Prvo razdoblje – Početne odgojne misli u hrvatskom školstvu od IX. stoljeća do prve polovine XIX. stoljeća“; „Drugo razdoblje – Utemeljenje pedagoške autonomije – druga polovina XIX. stoljeća i početak XX. stoljeća“; „Treće razdoblje – Pedagojski pluralizam između dva svjetska rata“ i „Četvrto razdoblje – Pedagojska znanost od kraja drugog svjetskog rata do osamdesetih godina XX. stoljeća“.

Djelo *Pedagoška hrestomatija – izbor tekstova hrvatskih pedagoga* predstavlja važan priručnik namijenjen stručnoj i široj čitateljskoj javnosti te je od iznimne važnosti za nacionalnu povijest pedagogije jer predstavlja prvu hrestomatiju povijesti pedagogije u Hrvata. Korice su joj ukrašene pretiskom *Prve hrvatskoglagoljske početnice* iz 1527. godine, a prikazuju ilustracije iz knjige te transliteraciju „Molitve nedjeljne“ i „Pozdravljenja anđela“ na starohrvatskom jeziku latiničnim pismom i glagoljicom. Knjiga time jasno upućuje da u svojoj poruci nosi duboko ukorijenjenu ljepotu trajnih tradicionalnih vrijednosti našeg naroda. Kratkim predgovorom autori napominju da je temeljna ideja kojom su se vodili u stvaranju ovoga djela želja za očuvanjem nacionalnog identiteta obilježenog hrvatskom vrijednosnom orijentacijom, hrvatskim jezikom i hrvatskom odgojnom tradicijom. Korijen riječi hrestomatija u naslovnici proizlazi iz sinteze grčkih riječi *hrestos* (χρηστός) koja znači dobar i koristan te *mathos* (μάθος) koja znači učiti. Svojim značenjem ona upućuje na izbor za proučavanje najvrjednijih tekstova iz nacionalne pedagoške kulturne ostavštine. Odabranim tekstovima iz originalnih autorskih radova i djela autori donose opsežan pregled razvoja hrvatske pedagoške misli koji predaju mladim naraštajima i studentima u želji za njihovim očuvanjem od zaborava.

U podnaslovu „Uvod – predstavnici razdoblja i izbor dijela autori napominju da *Pedagoška hrestomatija*“ u nastavi povijesti pedagogije ima ulogu priručnika te služi kao dopunska literatura u proučavanju originalnih djela pojedinih pedagoga, na kojima je moguće analizirati njihovu originalnost i kreativnost, uvažavajući vrijeme i uvjete u kojima su njihova djela nastajala. Autori ističu da su se pri koncipiranju ove *Hrestomatije* rukovodili trima bitnim sastavnicama, a njih čine: povijesna periodizacija, izbor autora i izbor njihovih referentnih dijela. Promatrajući stajalište povijesne periodizacije, autori

PRIKAZI I OCJENE

zaključuju da kod naših relevantnih povjesničara pedagogije ne vlada suglasje niti istovjetnost povijesnih razdoblja te se stoga odlučuju u ovoj *Hrestomatiji* slijediti periodizaciju iz sveučilišnog udžbenika *Povijest hrvatskog školstva i pedagogije* (Munjiza, 2009).

Pri odabiru istaknutih pedagoga koji su zastupljeni unutar *Hrestomatije* uvaženi su pojedini opći i specifični kriteriji. Među općim su kriterijima: mjesto rođenja i djelovanja (Hrvatska u različitim povijesnim granicama), autorova objava cjelovitog pedagoškog djela te zastupljenost originalnih pedagoških koncepcija unutar vlastitih djela. Unutar navedenih kriterija za neke pedagoge dodatno su diferencirani i rabljeni specifični uvjeti.

Sukladno odabranoj povijesnoj periodizaciji, autori predstavljaju četiri cjeline u povijesti pedagogije unutar kojih su prezentirani pojedini radovi istaknutih autora pedagoških djela. Navodeći o kojim je autorima riječ, obrazlažu se kriteriji prema kojima je odlučeno njihovo uvrštavanje u predstavljene povijesne cjeline. U nastavku je razjašnjena metodološka struktura knjige te je naglašeno kako je ona za svaku povijesnu cjelinu ista. Na početku svake cjeline donosi se kratak prikaz društveno-političkih, gospodarskih, kulturnih i prosvjetnih prilika određenog razdoblja. Kronološkim redom navedeni su autori s osnovnim biografskim podacima te popisom njihovih značajnih djela. Nakon toga predstavljeno je djelo koje je predmetom analize, a zatim prikazan izabrani tekst u izvornom obliku bez promjena jezične ili sadržajne strukture. Na samom kraju svake cjeline nalaze se zadatci za samostalan rad.

U drugom podnaslovu „Prvo razdoblje – Početne odgojne misli u hrvatskom školstvu od IX. stoljeća do prve polovine XIX. stoljeća“ autori navode da su u prvom razdoblju predstavljeni znanstvenici (filozofi) i umjetnici koji su se bavili problematikom odgoja i unutar tog područja objavili cjelovito originalno djelo. U to razdoblje smješteni su predstavnici humanističke orijentacije. Predstavljani autori i izbor predstavljenih tekstova iz njihovih pedagoških dijela u ovom razdoblju su sljedeći: Petar Pavao Vergerije: *O plemenitim običajima i slobodnim umijećima*, Marko Marulić: *Upućivanje u čestit život prema primjeru svetaca*, Matija Vlačić Ilirik: *Katalog svjedoka istine*, Franjo Petrić: *Sretan grad* i Nikola Gučetić: *Upravljanje obitelji*.

U trećem podnaslovu „Drugo razdoblje – Utemeljenje pedagoške autonomije – druga polovina XIX. stoljeća i početak XX. stoljeća“ predstavljeni

PRIKAZI I OCJENE

su pedagozi koji su napisali zapaženiji udžbenik iz područja pedagogije te doprinijeli samostalnosti pedagogije i njezinu razvoju kao autonomne znanosti. U ovom razdoblju prvi su put objavljeni teorijski prilozi s područja pedagogije, kojima je ona utemeljena kao autonomna znanstvena disciplina. Prilozima teorijskoj pedagogiji u Hrvatskoj smatrani su radovi domaćih autora namijenjeni domaćim prilikama i potrebama koji su pisani hrvatskim jezikom. Brojnost takvih priloga nije velika, ali su od iznimnog povijesnog i nacionalnog značaja i vrijednosti. Takvi radovi nastaju temeljem tuđih iskustava prilagođenih našim prilikama. Izuzetak u ovom razdoblju čini udžbenik pod naslovom *Znanost odhranjivanja* koji nije hrvatsko autorsko djelo, ali je prvi prevedeni, tiskani i upotrebljavani udžbenik pedagogije u našim učiteljskim školama. Iznimka je načinjena i kod Ivana Filipovića koji je u ovom razdoblju iznimno prikazan zbog svojih osobnih zalaganja i zasluga za razvitak hrvatskog školstva i njegova učiteljstva. Predstavljeni autori i izbor predstavljenih tekstova iz njihovih pedagojskih dijela u ovom razdoblju su sljedeći: *Znanost odhranjivanja*, Stjepan Ilijašević: *Obuka malenih ili katehetika*, Stjepan Novotny: *Gojitba i obća učba*, Stjepan Basariček: *Nauka o uzgajanju*, Ivan Filipović: *Bečke pedagojske slike* i Davorin Trstenjak: *Uzgoj čovjeka*.

U četvrtom podnaslovu „Treće razdoblje – Pedagojski pluralizam između dva svjetska rata“ prikazano je razdoblje školskog i pedagojskog pluralizma te pedagozi koji su značajniji predstavnici pojedinih reformskih pedagoških pravaca u Hrvatskoj. Ujedno su uključeni pedagozi koji su dali posebno značajan doprinos općoj teorijskoj raspravi i utemeljenju znanstvene pedagogije na hrvatskim prostorima. Autori navode da posebno jak utjecaj na pedagošku misao u Hrvatskoj u ovom razdoblju zauzima pokret radne škole manualnog karaktera, što nikako ne znači da ostali navedeni pokreti nisu ostavili traga u hrvatskom školstvu. Predstavljeni autori i izbor predstavljenih tekstova iz njihovih dijela su sljedeći: Jure Turić: *Metodika škole rada*, Vjekoslav Košćević: *Škola s pomoću rada ili novovjekovne ideje o reformi školstva*, Franjo Higy-Mandić: *Uzgojni domovi i nastava u prirodi*, Stjepan Matičević: *Pojam rada ili aktivnosti u radnoj školi*, Salih Ljubunčić: *Dalton-plan metoda*, Pavao Vuk Pavlović: *Teorija i odgojna zbilja*, Stjepan Pataki: *Problemi i pravci reformske pedagogije*.

U petom podnaslovu „Četvrto razdoblje – Pedagojska znanost od kraja

PRIKAZI I OCJENE

drugog svjetskog rata do osamdesetih godina XX. stoljeća“ predstavljeni su autori udžbenika i pedagozi autori cjelovitih djela, koji su prema mišljenju autora pridonijeli specifičnim pogledima na razvitak pedagogijskih ideja i tako ostavili značajan trag u razvitku hrvatske pedagogije do osamdesetih godina XX. stoljeća. U ovom razdoblju zastupljena je teza da je cilj odgoja moguće i potrebno određivati i da je on determiniran objektivnim društvenim čimbenicima. Individualni interesi pojedinca podređeni su interesima zajednice. Dijete tako postaje oruđe u funkciji države. Pojedinačnik se gubi u kolektivu te nestaje sloboda ličnosti. Predstavljeni autori i izbor predstavljenih tekstova iz njihovih pedagogijskih dijela u ovom razdoblju su sljedeći: Stjepan Pataki: *Opća pedagogija*, Petar Šimleša: *Na putu do reformirane škole*, Martin Petančić: *Ergodidaktika*, Vladimir Poljak: *Cjelovitost nastave*, Vladimir Mužić: *Programirana nastava* i Ante Vukasović: *Radni i tehnički odgoj u općeobrazovnim školama*.

Zaključno, u šestom podnaslovu *Rječnik manje poznatih i arhaičnih riječi* zbog starosti pojedinih predstavljenih tekstova i uključenosti manje poznatih ili arhaičnih riječi koje tekstovi sadrže, autori prilažu Rječnik koji može potpomoći čitatelju. Navodi se kako su izradi Rječnika potpomogli studenti pedagogije Filozofskog fakulteta u Osijeku, čitajući tekstove iz ove *Hrestomatije* te prilikom toga izdvajajući riječi koje su njima bile manje poznate. Izdvojene riječi činile su okosnicu za Rječnik koji se nalazi pri kraju ove knjige.

Dean Cikovac, mag. edu. filozofije i pedagogije, doktorant

Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera u Osijeku